

Rumunija: nove optuzbe za cenzuru

Author: [Marian Chiriac](#)

Novinari vodećih novina optuzuju svoje poslodavce za mesanje u uredjivacku politiku.

Calin Hera, veteran rumunskog novinarstva, dobro se seca kako su on i njegove kolege iz vodeceg dnevnika Evenimentul Zilei godinama naporno radili i trudili se da publikuju istrazivacke price kojima se raskrinkavaju malverzacije u organima vlasti.

On je danas razocaran, jer su mogucnosti medija da oblikuju javnu debatu o zloupodobama vlasti od strane zvanicnika, po njegovom misljenju, znatno smanjene u odnosu na te pionirske dane.

“Pokusali smo da javnost ucinimo svesnijom onoga sto rade nasi lideri“, kaze Hera. “Ali zbog sve rasirenijih pretnji, politickog pritiska i drugih neprijateljskih postupaka protiv nezavisnih medija pocinjem da se plasim za buducnost.”

Hera kao primer navodi novine za koje radi i kaze da strahuje za njihovu uredjivacku nezavisnost posle ostavke izvrsnog direktora Konela Nistoreskua pocetkom ovog meseca.

Novinari koji rade za Evenimentul Zilei kazu da je Nistoresku, poznat po svojoj nezavisnosti, podneo ostavku zbog cestog mesanja vlasnika, svajcarske grupacije Ringier, u uredjivacku politiku.

Novinari kazu da su njihovi svajcarski vlasnici trazili da se smanji broj kritickih tekstova o vladi Socijaldemokratske partije, PSD, pred parlamentarne izbore zakazane za 28. novembar, do kada Rumunija treba da zakljuci pregovore o ulasku u EU.

Nistoresku, koji je i dalje zaposlen u Evenimentul Zilei, odbija da komentarisuje ovaj dogadjaj, sa obrazlozenjem da mu ugovor zabranjuje da kritikuje deonicare.

Tomas Landolt, direktor Ringier Romania, kaze da prituzbe novinara na mesanje u njihov posao nemaju osnova. Ova grupacija se nikada nije mesala u uredjivacku nezavisnost novina, tvrdi on.

Landolt kaze da je Ringier samo postigao sporazum sa rukovodecim timom o promeni nacina na koji se informacije prezentuju u novinama, sto je zahtevalo sprovedjenje nekoliko mera, ukljucujuci i smanjivanje broja clanova informativne redakcije.

Evenimentul Zilei nije jedina rumunska novina u kojoj zaposleni tvrde da se vlasnici mesaju u uredjivacku politiku.

Proslog meseca, osoblje jos jednog dnevnika, Romania Libera, optuzilo je vlasnika novina, nemacku kompaniju Westdeutsche Allgemeine Zeitung, WAZ, da ih primorava da pisu manje kriticko o vladajucoj PSD.

“Nemci zelee price o stilu zivota u zemlji, a ne price o PSD. Takodje nam namecu pozitivnije teme“, navodi se u protestnom pismu koje je potpisala vecina novinara.

“Ova vrsta mesanja se intenzivira pred izbore, bas onda kada je birackom telu potrebno vise informacija”, kaze se u pismu.

Kao i svajcarski deonicari, vlasnici novina Evenimentul, rukovodioci WAZ-a, kazu da im cilj nije da se mesaju u uredjivacku politiku novina vec da im povecaju tiraz.

U saopstenju za stampu iz WAZ-a tvrdi se da oni nikada nisu sprecili publikovanje nekog clanka ili cenzurisali njegov sadrzaj. Odgovarajuci na prituzbe da je grupa zelela da novine pretvori u tabloid, predstavnici WAZ-a izjavili su da su zeleli da Romania Libera ostane kvalitetna novina.

Niko ozbiljno ne dovodi u pitanje pravo novih privatnih vlasnika medijskih kuca da pokusaju da maksimiziraju profit. Ali predstavnici lokalnih medija strahuju de se javlja trend udaljavanja od politickih tema u novinarstvu i pomeranja kao “informativnoj zabavi”, sto predstavlja ozbiljnu i dugotrajnu pretnju slobodi stampe.

“Politicki i ekonomski uticaji su danas uobicajeni u rumunskim medijima i imaju direktan efekat na uredjivacku politiku”, izjavila je za IWPR Georgiana Ilie, medijski analiticar iz Centra za nezavisno novinarstvo u Bukurestu.

Ilie kaze da kontrola nad distribucijom oglasa za vladine ugovore predstavlja narocito opasnu pretnju, jer novine pogadja finansijski.

Rumunske vlasti kupuju oglasni prostor u novinama da bi publikovale oglase za drzavne radove – od postanskih zgrada do brodogradilista, aerodorma i turizma – kao i za oglase za radna mesta i tendere.

Ali, ovo zvanicno oglasavanje moze se koristiti i kao mocno oruzje – jer kupovina vecih kolicina oglasnog prostora moze odrediti da li ce neki medij propasti ili preziveti, narocito kada je u pitanju siromasna lokalna stampa.

Dobar primer toga kako gubljenje naklonosti zvanicnika, u obliku oglasa, moze uticati na finansijsko stanje novina jeste ono sto se dogodilo sa novinama Evenimentul Zilei.

Prihod od oglasa koje placaju drzavni organi opao je sa oko 500.000 evra 2003. godine – sto je cinilo 20 procenata ukupnog prihoda novina od prodaje oglasnog prostrora – na gotovo nulu ove godine. Ovaj dramaticni pad uglavnom je povezan sa kritickim izvestavanjem o vladajucoj stranci u izbornoj godini.

Vlada, naravno, odbija prituzbe da politicko favorizovanje utice na izbor medija za oglasavanje. “Nije posao vlade da odredjuje nacin na koji se ovi oglasi nude medijima”, izjavila je Despina Neagoe, portparol vlade.

Ali, posmatraci van zemlje ponekad se slazu sa onima koji se zale na stanje slobode stampe u samoj Rumuniji i tvrde da rumunski zvanicnici vrse suptilan ekonomski pritisak na medijske kuce nacinom na koji plasiraju oglase.

U poslednjem izvestaju evropske komisije o napredovanju Rumunije ka Evropskoj uniji kritikuje se nedostatak posvecenosti drzavnih organa slobodi stampe. U izvestaju koji je publikovan 6. oktobra hvali se napredak Rumunije ka slobodnoj demokratiji, ali se takodje kaze: “Izvesni strukturalni problemi mogli bi

uticati na praktičnu realizaciju slobode izražavanja.”

"Mnoge medijske organizacije nisu ekonomski održive i njihov opstanak može zavisi od podrške političkim ili poslovnim interesima."

U izveštaju se kaže da rumunska država toleriše gomilanje značajnih dugovanja kod nekoliko najvećih medijskih kompanija, uključujući i najveće privatne televizijske stanice

"Takva situacija može kompromitovati uredjivacku nezavisnost, a u studijama koje se bave radom medija uočava se da je izveštavanje u televizijskim vestima upadljivo manje kritično prema vladi nego što je to slučaj u stampanim medijima", konstatuje se. Konacno, izveštaj navodi slučajeve lokalnih zvaničnika koji su koristili svoje javne položaje da bi uticali na uredjivacku politiku medija kroz selektivno dodeljivanje ugovora za javno oglašavanje. Takođe se konstatuje da je mali broj počinilaca nasilja prema medijima izveden pred lice pravde.

Zastrašivanje novinara u Rumuniji gotovo je uobičajena pojava. Prema lokalnoj Agenciji za praćenje medija, najmanje 29 novinara je bilo izloženo pretnjama ili napadima od početka 2004, u odnosu na 16 registrovanih napada 2003. godine.

Novinari se takođe zale na zakone o kleveti koji omogućuju uvredjenim političarima ili zvaničnicima da s lakom izvedu novinare na sud. Oni žele da vlada primeni preporuku Saveta Evrope i izbaciklevetu iz krivičnog zakona, čime bi se smanjila mogućnost da se novinari ucitkavaju tuzbama za klevetu.

Marian Kiriak je saradnik IWPR iz Bukuresta.

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/rumunija-nove-optuzbe-za-cenzuru>